

4. Шкляр В. Залишенець. Чорний Ворон. Харків : Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010. 384 с.

Нікольська Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: nina777-07@hotmail.com

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (CLIL) – ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ

Інтегроване навчання іноземних мов є методом, який забезпечує викладання іноземними мовами навчальних предметів. У результаті загальний обсяг годин, що відводиться на навчання іноземних мов, не збільшується, не збільшується також і загальне навчальне навантаження та не відбувається вилучення уроків з інших предметів курикулуму. Хоча майже в усіх країнах ЄС працюють школи, в яких застосовується CLIL, лише невелика кількість із них запровадила його в усіх школах на певному рівні (Австрія і Ліхтенштейн – у перших класах початкової освіти, Кіпр – в одному з класів початкової школи, Люксембург і Мальта – на початковому та середньому рівнях освіти, Італія – в останньому класі старшої середньої школи).

Постановка проблеми У більшості європейських країн законодавство офіційно визнає принаймні одну регіональну мову або мову меншини. Це офіційне визнання часто вимагає сприяння використанню цих мов у різних сферах суспільного життя, зокрема в освіті. Однак деякі країни, такі як Франція, не визнають регіональні мови та мови меншин офіційними, але вони передбачають ці мови у своїх керівних документах вищого рівня, пов'язаних з освітою. Крім того, майже в половині країн програми інтегрованого навчання змісту та мови (CLIL) включають регіональні мови або мови меншин як мови навчання поряд із державними мовами. Виходячи зі змісту навчального плану, викладання класичної грецької та/або латинської мови переважно відбувається в загальній старшій середній школі. Ці мови дуже рідко є обов'язковими предметами. Класична грецька мова є обов'язковою лише для всіх учнів у Греції та на Кіпрі в початкових і старших класах середньої освіти. Латинська мова є обов'язковим предметом для всіх учнів у Румунії (нижча середня освіта) і в Хорватії, Боснії та Герцеговині, Чорногорії та Сербії (загальна старша середня освіта). У ряді систем додаткової освіти класична грецька та/або латинська мова є обов'язковими лише для студентів, які навчаються за спеціальними напрямками навчання.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз тенденцій вивчення іноземних мов у загальній середній освіті сучасної Європи є предметом наукових розвідок вітчизняних дослідників, таких як Н. Авшенюк, А. Джурило, О. Локшина, С. Ніколаєва, О. Максименко, Т. Полонська, О. Першукова.

Виклад основного матеріалу Протягом останніх двох десятиліть навчання іноземних мов набуло поширення в початковій освіті. Тому в багатьох країнах постало питання компетентності вчителів початкових класів у викладанні іноземних мов. Це питання, зокрема, стосується ступеня спеціалізації тих, хто викладає іноземні мови, оскільки традиційно вчителі загального профілю (тобто ті, що викладають усі або більшість предметів) викладають навчальну програму на цьому рівні. В Європі існує три підходи до призначення вчителів для викладання іноземних мов у початковій школі; кожен із них зустрічається приблизно в одній третині країн. По-перше, відповідальність за викладання іноземних мов покладається лише на вчителів-спеціалістів (тобто тих, хто спеціалізується на викладанні обмеженої кількості предметів). По-друге, ця відповідальність покладена на

вчителів загального профілю. Нарешті, іноземні мови можуть викладати як вчителі загального профілю, так і вчителі-спеціалісти.

Приблизно у двох третинах країн, де пропонуються програми CLIL, де принаймні деякі предмети викладаються іноземною мовою, вчителі, які викладають програми такого типу, повинні мати спеціальні (додаткові) знання, кваліфікації. Найчастіше ці вчителі повинні довести, що вони достатньо знають мову, якою викладається програма CLIL. Мінімальне знання іноземної мови зазвичай відповідає рівню B2 або рівню C1 Загальноєвропейських компетенцій мовної освіти

CLIL означає двомовну освіту або освіту із зануренням, коли принаймні деякі предмети – наприклад, математика, географія та природничі науки – викладаються мовою, відмінною від мови навчання. Метою цього типу надання є підвищення рівня володіння учнями мовами, відмінними від мови навчання.

Найпоширеніший вид програми CLIL, який діє у 29 системах освіти (з 35, де є програми CLIL), полягає у викладанні частини предметів мовою навчання (державною мовою), а інших предметів – іноземною. Більшість систем освіти з програмою CLIL цього типу мають до трьох різних мовних комбінацій (наприклад, державна мова та англійська, державна мова та французька, державна мова та німецька). Проте в деяких системах освіти кількість мовних комбінацій перевищує 10. З огляду на конкретні іноземні мови, якими надається CLIL, найбільш часто використовуваними мовами є англійська, французька та німецька та, меншою мірою, іспанська та італійська.

Другий за поширеністю тип програми CLIL, який існує у 18 системах освіти, полягає у викладанні деяких предметів державною мовою та інших предметів регіональною мовою або мовою меншин. Так само, як і для попереднього типу, кількість мовних комбінацій, які студенти можуть вибрати, відрізняється в різних освітніх системах. Вони можуть вибрати один варіант мови (наприклад, державна мова та польська в Чехії) або більше ніж 10 варіантів (у Франції, Угорщині та Румунії). Інший тип програми CLIL зустрічається в країнах із декількома державними мовами, які часто мають програми, що викладають різні предмети двома державними мовами. Цей тип програми CLIL існує в Бельгії, Ірландії, Люксембурзі, Мальті, Фінляндії та Швейцарії. Обмежена кількість країн надає програми CLIL, які не підпадають під зазначені вище категорії. Наприклад, у фламандській спільноті Бельгії деякі програми CLIL включають паралельне навчання, більш ніж двома мовами, зокрема двома або всіма трьома державними мовами та іноземною мовою. Подібним чином в Іспанії існують програми CLIL, що включають більше ніж дві мови.

Крім того, програми, де деякі предмети викладаються регіональною мовою, а деякі – іноземною (державна мова – іспанська – використовується в цих програмах лише в межах предмету *Lengua Castellana y Literatura*). Цей тип програми CLIL також існує в Естонії та Чорногорії, де деякі школи пропонують програми, які викладають деякі предмети мовою меншини. (албанська в Чорногорії) та інші іноземною мовою (англійська в обох країнах).

Хоча жодна з досліджуваних систем освіти не забезпечує всіх (чотирьох) типів програм CLIL, чотири мають три типи програм (Фламандська спільнота Бельгії, Естонія, Іспанія та Фінляндія). У 16 системах освіти зустрічаються два типи програм CLIL. Більшість систем освіти з двома типами програм CLIL пропонують програми, які викладаються державною мовою та іноземною мовою, а також державною мовою та регіональною мовою або мовою меншини (Чехія, Німеччина, Франція, Італія, Латвія, Литва, Угорщина, Австрія, Польща, Румунія, Словаччина, Швеція та Албанія). У 15 системах освіти існує лише один тип програми CLIL. Найчастіше йдеться про державну мову та іноземну (Болгарія, Данія, Кіпр, Нідерланди, Португалія, Ліхтенштейн, Північна Македонія, Норвегія та Сербія). Інші механізми в освітніх системах з одним типом програми CLIL включають програми з двома державними мовами (німецькомовне населення Бельгії, Ірландія, Люксембург і Мальта) і ті, що поєднують державну мову з регіональною мовою або мовою меншини (Хорватія та Словенія).

Немає ознак того, що програми CLIL зосереджені на якомусь конкретному рівні освіти. У більшості європейських країн програми CLIL існують на всіх досліджуваних рівнях освіти, тобто початкова, неповна середня та старша середня освіта. Однак країни часто надають певні мовні варіанти лише на певних рівнях освіти. Це означає, що не всі варіанти CLIL, які існують у країні, доступні на всіх рівнях освіти.

Література

1. Eurydice report (2023) Key data on teaching languages at school in Europe: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e0f69418-d915-11ed-a05c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-283957218>

Німко Н.М.

методист центру інформатики,
інформаційно-комунікаційних технологій
і дистанційної освіти ТОКІППО
n.nimko@ippo.edu.te.ua

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Школа – це майстерня, де формується думка
підростаючого покоління,
треба міцно тримати її в руках,
якщо не хочеш випустити з рук майбутнє.

А. Барбюс

Концепція Нової української школи передбачає оновлення змісту освіти й спрямована на новий освітній результат: формування ключових компетентностей, вміння здобувати і застосовувати знання у різних життєвих ситуаціях, переосмислення цінностей, пошук нових підходів щодо навчання та виховання молодого покоління. Оновлення змісту навчання та виховання з введенням нових Державних стандартів освіти, модернізація навчальних планів та програм, нові підручники, навчальні посібники, нові системи виховної роботи, нова система оцінювання навчальних досягнень учнів, запровадження профільного навчання не можливі без упровадження інноваційних технологій в освіті.

Серед переліку ключових компетентностей, зазначених у Державному стандарті, є інноваційність. Саме інноваційність передбачає здатність учня реагувати на зміни та долати труднощі; відкритість до нових ідей; ініціювання змін у класі, закладі освіти, родині, громаді тощо; спроможність визначати і ставити перед собою цілі, мотивувати себе та розвивати в собі стійкість і впевненість, щоб навчатися й досягати успіхів. Виходячи з цього, педагог має володіти інноваційними формами й методами роботи, щоб сформувати в учнів таку компетентність як інноваційність. Отже, сучасний педагог має бути готовим сприймати нововведення та впроваджувати їх у власну практику роботи з учнями.

Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються рівні досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Отже, слово «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [Енциклопедія освіти, 2008; с. 338–340]. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів. Проблема розвитку інноваційного потенціалу вчителя в останнє десятиліття широко розглядається в роботах М. Кларін, В. Ляудіс, Л. Подимова, С. Полякова, Н. Юсуфбекова, де розкривається сутність нововведень у галузі освіти. Науковому обґрунтуванню системи управління інноваційними процесами, визначення критеріїв оцінки діяльності вчителів-новаторів присвячені дослідження В. Кваші, Н. Коноплін, В. Лазарева, М. Поташника, А. Тубельського,